

Regelgeving en ESMA guidance rond MiFID II en MiFIR

(update 2 december 2016)

Nr.	Titel	Legal basis	Publicatie voorstel Commissie	Deadline vaststelling tekst is voor alle regelgeving gepasseerd, behalve voor nog niet gepubliceerde concepten
	MiFID II richtlijn			Vastgesteld en gepubliceerd in Publicatieblad, 2014/65/EU en 2016/1034 .
	MiFIR (verordening)			Vastgesteld en gepubliceerd in Publicatieblad, 600/2014 en 2016/1033 .
	Uitvoeringsrichtlijn onder MiFID II inzake <i>safeguarding of financial instruments and funds belonging to clients, product governance obligations and the rules applicable to the provision or reception of fees, commissions or any monetary or non-monetary benefits</i> over bewaren van financiële instrumenten, <i>product governance</i> eisen (incl. <i>target market</i>), en <i>commissions</i> ofwel <i>inducements</i> (incl. bepalingen over <i>broker research reports</i>)		8 apr. 2016 (C(2016) 2031 final).	Op 17 jun. besloot de EcoFin Raad geen bezwaar te maken.
	Uitvoeringsverordening inzake <i>organisational requirements and operating conditions for investment firms and defined terms</i>		26 apr. 2016 (C(2016) 2398 final + bijlagen)	
ITS	ITS <i>definitions, transparency, portfolio compression and product intervention</i>	Artt. 2(2), 13(2), 15(5), 17(3), 19(2), 19(3), 31(4), 40(8), 41(8), 42(7), 45(10), MiFIR	18 mei 2016 (C(2016) 2860 + annex).	
RTS I	RTS on <i>transparency requirements for trading venues and investment firms in respect of shares, depositary receipts,</i>	Artt. 4(6), 7(2), 14(7), 20(3), 22(4), 23(3), MiFIR	14 jul. 2016 (C(2016) 4390 final).	

Nr.	Titel	Legal basis	Publicatie voorstel Commissie	Deadline vaststelling tekst is voor alle regelgeving gepasseerd, behalve voor nog niet gepubliceerde concepten
	<i>exchange-traded funds, certificates and other similar financial instruments and the obligation for investment firms to execute transactions in certain shares on a trading venue or a systematic internaliser.</i>			
	RTS inzake <i>information and requirements for the authorisation of investment firms</i> (gebaseerd op ESMA advies over RTS 1)	Art. 7(4); 7(5), 3 rd subpara., MiFID II	14 jul. 2016 (C(2016) 4417 final)	
RTS 2	<i>RTS on transparency requirements for trading venues and investment firms in respect of bonds, structured finance products, emission allowances and derivatives.</i>	Artt. 1(8), 9(5), 11(4), 21(5), 22(4), MiFIR	14 jul. 2016 (C(2016) 4301 final).	
RTS 3	<i>RTS on the volume cap mechanism and the provision of information for the purposes of transparency and other calculations.</i>	Artt. 5(9), 22(4), MiFIR	13 jun. 2016 (C(2016) 2711 final + Annex I).	
RTS 3A	<i>RTS specifying information to be notified by investment firms, market operators and credit institutions.</i>		Vermoedelijk ingevoegd in een andere RTS.	
RTS 4	<i>RTS on criteria for determining whether derivatives subject to the clearing obligation should be subject to the trading obligation.</i>	Art. 32(6), MiFIR	26 mei 2016 (C(2016) 2710 final).	Vastgesteld en gepubliceerd in Publicatieblad, Uitvoeringsverordening 2016/2020 inzake <i>RTS on criteria for determining whether derivatives subject to the clearing obligation should be subject to the trading obligation</i>
RTS 5	<i>RTS on criteria for determining whether derivatives have a direct, substantial and foreseeable effect within the EU.</i>	Art. 28(5), MiFIR	13 jun. 2016 (C(2016) 3544 final).	

Nr.	Titel	Legal basis	Publicatie voorstel Commissie	Deadline vaststelling tekst is voor alle regelgeving gepasseerd, behalve voor nog niet gepubliceerde concepten
	<i>RTS concerning the information for registration of third country firms and the format of information to be provided to the clients. (gebaseerd op ESMA's concept RTS 5).</i>	Art. 46(7), MiFIR	14 jul. 2016 (C(2016) 4407 final)	Vastgesteld en gepubliceerd in Publicatieblad, Uitvoeringsverordening 2016/2022 inzake <i>RTS concerning the information for registration of third-country firms and the format of information to be provided to the clients.</i>
RTS 6	<i>RTS specifying the organisational requirements of investment firms engaged in algorithmic trading, providing direct electronic access and acting as general clearing members.</i>	Art. 17(7)(a), (d), MiFID II	19 jul. 2016 (C(2016) 4478 final).	
	<i>RTS inzake the exchange of information between competent authorities when cooperating in supervisory activities, on-the-spot verifications and investigations. (gebaseerd op ESMA's concept RTS 6)</i>	Art. 80(3), MiFID II	Gepubliceerd door de Commissie op 14 jul. 2016 (C(2016) 4415 final)	
RTS 7	<i>RTS specifying organisational requirements of regulated markets, multilateral trading facilities and organised trading facilities enabling or allowing algorithmic trading through their systems.</i>	Art. 48(12)(a),(c), (g), MiFID II	14 jul. 2016 (C(2016) 4387 final).	
RTS 8	<i>RTS specifying the requirements on market making agreements and schemes.</i>	Art. 17(7)(a), (b), (c); art. 48(12)(a), (f), MiFID II	13 jun. 2016 (C(2016) 3523 final).	
RTS 9	<i>RTS on the ratio of unexecuted orders to transactions.</i>	Art. 48(12)(b), MiFID II	18 mei 2016 (C(2016) 2775 final met Annex).	

Nr.	Titel	Legal basis	Publicatie voorstel Commissie	Deadline vaststelling tekst is voor alle regelgeving gepasseerd, behalve voor nog niet gepubliceerde concepten
RTS 10	<i>RTS on Requirements to ensure fair and non-discriminatory co-location services and fee structures.</i>	Art. 48(12)(d), MiFID II	6 jun. 2016 (C(2016) 3266 final).	
RTS 11	<i>RTS on the tick size regime for shares, depositary receipts and exchange traded funds.</i>	Art. 49(3), (4), MiFID II	14 jul. 2016 (C(2016) 4389 final).	
RTS 12	<i>RTS on determination of a material market in terms of liquidity relating to halt notifications.</i>	Art. 48(12)(e), MiFID II	26 mei 2016 (C(2016) 3020 final).	
RTS 13	<i>RTS on Authorization, organisational requirements and the publication of transactions for data reporting services providers.</i>	Art. 61(4), 64(6),(8), 65(6), (8), and 66(5), MiFID II	2 jun. 2016, (C(2016) 3201 final).	
RTS 14	<i>RTS on Specification of the offering of pre-and post-trade data and the level of disaggregation of data.</i>	Art. 12(2), MiFIR	2 jun. 2016 (C(2016) 3206 final).	
RTS 15	<i>RTS on access in respect of central counterparties and trading venues.</i>	Art. 35(6) and 36(6), MiFIR	24 jun. 2016 (C(2016) 3807 final).	
RTS 16	<i>RTS on access in respect of benchmarks.</i>	Art. 37(4) (a), (b), and (c), MiFIR	2 jun. 2016, (C(2016) 3203 final).	Vastgesteld en gepubliceerd in Publicatieblad, Uitvoeringsverordening 2016/2021 inzake RTS on access in respect of benchmarks
RTS 17	<i>RTS on admission of financial instruments to trading on regulated markets.</i>	Art. 51(6), 3 rd subpara., MiFIR	26 mei 2016, (C(2016) 3017 final).	
RTS 18	<i>RTS on suspension and removal of financial instruments from trading reporting services providers.</i>	Art. 32(2), 10 th subpara; art. 52(2), 10 th subpara,	24 mei 2016, (C(2016) 3014 final).	

Nr.	Titel	Legal basis	Publicatie voorstel Commissie	Deadline vaststelling tekst is voor alle regelgeving gepasseerd, behalve voor nog niet gepubliceerde concepten
		MiFID II		
ITS 19	<i>ITS with regard to the content and format of the description of the functioning of MTFs and OTFs and the notification to ESMA according to MiFID.</i>	Art. 18(11), 3 rd subpara., MiFID II		Vastgesteld en gepubliceerd in Publicatieblad, Uitvoeringsverordening 2016/824
RTS 20	<i>RTS on criteria to establish when an activity is considered to be ancillary to the main business.</i>	Art. 2(4), MiFID II	Opinie gepubliceerd door ESMA op 30 mei 2016 (ESMA/2016/ 730) met als Annex Amended draft Regulatory Technical Standards on criteria for establishing when an activity is to be considered to be ancillary to the main business (ESMA/2016- /730Annex) Nog niet gepubliceerd door Commissie.	
RTS 21	<i>RTS on methodology for the calculation and the application of position limits for commodity derivatives traded on trading venues and economically equivalent OTC contracts.</i>	Art. 57(3) and (12), MiFID II	Nog niet gepubliceerd door Commissie.	
RTS 22	<i>RTS for the reporting of transactions to competent authorities.</i>	Art. 26(9), 3 rd subpara., MiFIR	28 jul. 2016 (RTS 22, C(2016) 4733 final).	
RTS 23	<i>RTS for the data standards and formats for financial instrument reference data and technical measures in relation to arrangements to be made by the European Securities and Markets Authority and competent authorities.</i>	Art. 27(3), 3 rd subpara MiFIR	Gepubliceerd door de Commissie op 14 jul. 2016 (C(2016) 4405 final).	
RTS 24	<i>RTS on the maintenance of relevant data relating to orders in financial instruments.</i>	Art. 25(3), 4 th subpara MiFIR	Gepubliceerd door de Commissie op 24 jun. 2016 (C(2016)	

Nr.	Titel	Legal basis	Publicatie voorstel Commissie	Deadline vaststelling tekst is voor alle regelgeving gepubliceerd, behalve voor nog niet gepubliceerde concepten
			3821 final).	
RTS 25	<i>RTS on level of accuracy of business clocks.</i>	Art. 50(2), 3 rd subpara, MiFID II	Gepubliceerd door de Commissie op 7 jun. 2016 (C(2016) 3316 final met Annex).	
RTS 26	<i>RTS specifying the obligation to clear derivatives traded on regulated markets and timing of acceptance for clearing.</i>	Art. 29(3), MiFIR	Gepubliceerd door de Commissie op 29 jun. 2016 (C(2016) 3944 final)	
RTS 27	<i>RTS concerning the data to be published by execution venues on the quality of execution of transactions.</i>	Art. 27(10), 1 st subpara., point (a), MiFID II	Gepubliceerd door de Commissie op 8 jun. 2016 (C(2016) 3333 final met Annex).	
RTS 28	<i>RTS on annual publication by investment firms of information on the identity of execution venues and on the quality of execution.</i>	Art. 27(10), 1 st subpara, point (b) MiFID II	Gepubliceerd door de Commissie op 8 jun. 2016 (C(2016) 3337 final met Annex).	
ITS 1	<i>ITS inzake standard forms, templates and procedures for cooperation agreements.</i>	Art. 79(9), MiFID II	Nog niet gepubliceerd.	
ITS 2	<i>ITS on the suspension and removal of financial instruments from trading.</i>	Art. 32(2) en 52(3), MiFID II	Gepubliceerd door de Commissie op 24 mei 2016 (C(2016) 3014 final).	
ITS 3	<i>ITS with regard to the standard forms, templates and procedures for the authorisation of data reporting services providers and related notifications according to MiFID.</i>	Art. 61(5), MiFID II	Nog niet gepubliceerd.	

Nr.	Titel	Legal basis	Publicatie voorstel Commissie	Deadline vaststelling tekst is voor alle regelgeving gepasseerd, behalve voor nog niet gepubliceerde concepten
ITS 4	<i>ITS with regard to position reporting.</i>	Art. 58(7), MiFID II	Nog niet gepubliceerd.	
ITS 5	<i>Format and timing of weekly position reports.</i>	Art. 58(7), MiFID II	Nog niet gepubliceerd.	
ITS 6	<i>Standard forms, templates and procedures for competent authorities to cooperate in supervisory activities, on-site verifications, and investigations and for the exchange of information.</i>	Art. 80(4), 81(4), MiFID II	Nog niet gepubliceerd.	
ITS 7	<i>Standard forms, templates and procedures for the consultation of other competent authorities prior to granting an authorisation.</i>	Art. 84(4), MiFID II	Nog niet gepubliceerd.	
ITS 8	<i>Procedures and forms for submitting information on sanctions and measures.</i>	Art. 71(7), MiFID II	Nog niet gepubliceerd.	
	ITS inzake <i>Passporting</i>	Art. 34(8), 3 rd subpara; Art. 35(1 I), 3 rd subpara., MiFID II	Nog niet gepubliceerd.	
	RTS inzake <i>Passporting</i> .	Art. 34(8) 3 rd subpara; 35(1 I), 3 rd subpara., Mi- FID II	29 jun. 2016 (C(2016) 3917 final).	
	RTS inzake <i>an exhaustive list of information to be included by proposed acquirers in the notification of a proposed acquisition of a qualifying holding in an investment firm.</i>	Art. 10(a)(8), MiFID II		
	ITS inzake <i>standard forms, templates and procedures for</i>	MiFID I (?)		

Nr.	Titel	Legal basis	Publicatie voorstel Commissie	Deadline vaststelling tekst is voor alle regelgeving gepasseerd, behalve voor nog niet gepubliceerde concepten
	<i>the consultation process between relevant competent authorities in relation to the notification of a proposed acquisition of a qualifying holding in an investment firm.</i>			
	19 nov. 2016: Uitvoeringsverordening 2016/2022 inzake RTS concerning the information for registration of third-country firms and the format of information to be provided to the clients.			
	ESMA guidance rond MiFID II en MiFIR			
	25 dec. 2015 – 23 mrt. 2016: ESMA consulteert Guidelines on transaction reporting, reference data, order record keeping & clock synchronization (ESMA/2015/ 1909). Met Annex II, Data validation rules (ESMA/2015/ 1910) en Annex III, Draft ISO 20022 message specification (ESMA/2015/ 1911). De reacties staan hier .			
	1 feb. 2016: ESMA publiceert MiFID registers, MiFID webservice (ESMA/2016/ 200).			
	14 mrt. 2016: Oliver Guersent (DG Financial Services bij de Commissie) schrijft aan ESMA dat de concept RTS inzake position limits , criteria voor wat een ancillary activity is en non-equity transparency over moeten.			
	21 mrt. 2016: ESMA schrijft aan Oliver Guersent (DG Financial Services bij de Commissie) in antwoord op diens brief van 14 mrt. dat de concept RTS inzake position limits (ESMA/2016/ 402), criteria voor wat een ancillary activity is (ESMA/2016/ 403) en non-equity transparency (ESMA/2016/ 404) over moeten.			
	4 apr. 2016: ESMA besluit dat er geen noodzaak is om exchange traded derivatives (ETDs) tijdelijk uit te sluiten van non-discriminatory access tot central counterparties en handelsplatformen (ESMA/2016/ 566) en publiceert een rapport getiteld Risk Assessment On the temporary exclusion of exchange traded derivatives from Articles 35 and 36 of MiFIR (ESMA/2016/ 461).			
	4 mei 2016: ESMA stelt voor om de concept MiFIR regels over transaction reporting te wijzigen. Final Report Amendment of ESMA draft regulatory technical standards on reporting obligations under Article 26 of MiFIR (ESMA/2016/ 653).			
	26 mei 2016: ESMA publiceert Final Report Draft RTS on indirect clearing arrangements under EMIR and MiFIR (ESMA/2016/ 725) over indirecte clearing onder MiFIR en EMIR. De concept RTS verduidelijken bepalingen inzake indirecte clearing arrangementen voor OTC en exchange-traded derivaten en helpen met het zorgen voor consistentie			

en passende bescherming van indirecte cliënten.

11 jul. 2016: ESMA publiceert vertalingen van de *Guidelines on cross-selling practices* (ESMA/2016/[574](#)).

20 sep. – 21 nov. 2016: ESMA [publiceert](#) *Discussion Paper The trading obligation for derivatives under MiFIR* (ESMA/2016/[1389](#)). De handelsverplichting voor derivaten zal volgens ESMA *over-the-counter* (OTC) handel in liquide derivaten verplaatsen naar georganiseerde handelsplatforms, waardoor de transparantie en integriteit van de markt wordt vergroot. MiFIR schetst het proces om te bepalen welke derivaten op een platform verhandeld zouden moeten worden en deze consultatie is om commentaar te verkrijgen van stakeholders op de opties voor calibratie van de handelsverplichting. De handelsverplichting van MiFIR houdt nauw verband met de *clearing* verplichting van EMIR. Als een categorie derivaten verplicht centraal moet worden gecleared volgens EMIR, moet ESMA bepalen of die derivaten (of een deel ervan) ook op een handelsplatform verhandeld moeten worden. MiFIR heeft twee criteria voor de handelsverplichting, namelijk de *venue test* (de categorie derivaten moet toegelaten zijn tot de handel op tenminste een toegelaten handelsplatform) en de *liquidity test* (is het derivaat voldoende liquide en is er voldoende belangstelling van derden om te kopen en te verkopen). Het *discussion paper* bevat opties om beide tests uit te voeren.

3 okt. – 5 dec. 2016: ESMA [consulteert](#) *consolidated tape* voor *non-equity* producten (ESMA/2016/[1425](#)) in een consultatiedocument getiteld *Consultation Paper RTS specifying the scope of the consolidated tape for non-equity financial instruments* (ESMA/2016/[1422](#)).

3 okt. 2016: ESMA [publiceert](#) Q&As over implementatie van de *double volume cap* in MiFID II (ESMA/2016/[1424](#)) onder de titel *Questions and Answers on MiFID II and MiFIR transparency topics*.

5 okt. 2016 – 5 jan. 2017: ESMA [consulteert](#) *Consultation Paper Draft guidelines on MiFID II product governance requirements* (ESMA/2016/[1436](#)). ESMA stelt een *target market* voor bestaande uit zes categorieën: (1) type cliënt, (2) kennis en ervaring, (3) financiële situatie, vooral *ability to bear losses*, (4) risico tolerantie en overeenstemming met het *risk/reward profile* van het product met de *target market*, (5) doelstellingen van de cliënt en (6) behoeften van de cliënt. ESMA verwacht dat aanbieders en distributeurs een distributie strategie uiktwerken die in lijn is met de *target market* en dat zij ook een negatieve *target market* beschrijven. ESMA maakt ook onderscheid tussen de verantwoordelijkheden van aanbieders en distributeurs. ESMA erkent dat niet alle aanbieders van financiële instrumenten onder MiFID vallen en in dergelijke gevallen geldt de verplichting alleen voor de distributeurs (hoewel ion de praktijk fondsbeheerders hen zullen willen helpen met relevante informatie).

5 okt. 2016 – 5 jan. 2017: ESMA [consulteert](#) *Guidelines on specific notions under MiFID II related to the management body of market operators and data reporting services providers* (ESMA/2016/[1437](#)). Deze consultatie staat in nauw verband met de binnenkort te verschijnen consultatie van EBA en ESMA over *Guidelines on the assessment of suitability of members of management bodies and key function holders under CRD IV and MiFID II*.

6 okt. – 6 dec. 2016: ESMA [consulteert](#) *Guidelines on the calibration, publication and reporting of trading halts* (ESMA/2016/[1440](#)).

10 okt. 2016: ESMA [publiceert](#) *Questions and Answers on MiFID II and MiFIR investor protection topics* (ESMA/2016/[1444](#)).

10 okt. 2016: ESMA publiceert *Guidelines Transaction reporting, order record keeping and clock synchronisation under MiFID II* (ESMA/2016/[1452](#)) en een *Final Report Guidelines on transaction reporting, order record keeping and clock synchronisation under MiFID II* (ESMA/2016/[1451](#)). Het final report verklaart hoe de consultatiereacties zijn gebruikt

om te komen tot de definitieve *guidelines*.

11 okt. 2016: ESMA publiceert *Questions and Answers Relating to the provision of CFDs and other speculative products to retail investors under MiFID* (ESMA/2016/[1165](#)).

25 okt. 2016: Minister Dijsselbloem (PvdA) van Financiën stuurt de Tweede de implementatiewet MiFID II ([kamerstuk](#)).

28 okt. 2016 – 28 jan. 2017: ESMA en EBA [consulteren](#) *Joint ESMA and EBA Guidelines on the assessment of the suitability of members of the management body and key function holders under Directive 2013/36/EU and Directive 2014/65/EU* (ESMA/2016/[1529](#)). Zij zullen gelden voor toezichthouders en de *guidelines* uit 2012 vervangen. Doel is verbetering en verdere harmonisering van de geschiktheidstoets (*suitability assessment*) van bestuurders onder CRD IV en MiFID II. De concept *guidelines* (1) geven criteria om de individuele en collectieve kennis, vaardigheden en ervaring van het bestuurslichaam te beoordelen zowel als de goede reputatie, eerlijkheid en integriteit, en onafhankelijkheid van geest; (2) vereisen van de leden van het bestuurslichaam dat zij voldoende tijd besteden aan hun taken en specificeren hoe het aantal bestuursfuncties voor *significant institutions* geteld moet worden; (3) legt uit hoe met verschillende aspecten van diversiteit, onderwijs- en professionele achtergrond, leeftijd, geslacht en geografische afkomst rekening moet worden gehouden in het wervingsproces; (4) benadrukt het belang van introductie en opleiding om de geschiktheid te borgen en een oproep aan instellingen om opleidingsbeleid te maken en passende financiële en human resources te alloceren.

4 nov. 2016: ESMA [publiceert](#) *Questions and Answers on MiFID II and MiFIR transparency topics* (ESMA/2016/[1424](#)). De Q&A verduidelijken wanneer ESMA de eerste set data zal publiceren die nodig zijn om het Systematic Internaliser (SI) regime te implementeren, en de datum waarop ondernemingen compliant moeten zijn met het SI regime. Op 1 Aug. 2018 zal ESMA informatie publiceren over het totaal aantal en het volume van de transacties uitgevoerd in de EU over de periode 3 jan. 2018 – 30 jun. 2018. Per 1 sep. 2018 moeten beleggingsondernemingen hun eerste *assessment* doen en, indien nodig, voldoen aan de SI verplichtingen. Daarna moeten er kwartaalupdates volgen op de 1^e van feb, mei, aug en nov. De berekeningen moeten op de 15^e van feb, mei, aug en nov. worden gedaan. De eerste verplichte datum voor voldoen aan het SI regime is volgens de Q&A van ESMA 1 jan. 2018, ondanks dat de richtlijn pas op 3 jan. 2018 in werking treedt. Maar ESMA benadrukt dat beleggingsondernemingen vrijwillig het SI regime kunnen naleven per 3 jan. 2018 als methode om bijvoorbeeld de handelsverplichting voor aandelen na te leven.

10 nov. 2016 – 3 jan. 2017: ESMA [consulteert](#) *Draft RTS on package orders for which there is a liquid market* (ESMA/2016/[1562](#)). ESMA omschrijft *package transactions* als met elkaar verbonden financiële transacties in verschillende instrumenten die gezamenlijk worden uitgevoerd om transactiekosten te beperken en vanwege risicobeheersing. MiFIR's *pre-trade* transparantie regime vereist transparantie van handelsbelangen in alle *non-equity* instrumenten, maar nationale toezichthouders kunnen daarvan onder bepaalde omstandigheden ontheffing verlenen. Tenzij er een liquide markt is voor pakket orders als geheel, staat MiFID II ook ontheffing toe van de *pre-trade* transparantieplichting. Daarom heeft ESMA een methode ontworpen om te bepalen voor welke pakket-orders er een liquide markt is in de EU. De voorgestelde methode ESMA is gebaseerd op kwalitatieve criteria zodat rekening gehouden kan worden met gestandaardiseerde en frequent verhandelde pakketten. Op basis daarvan zijn orders waar tenminste één component onderworpen is aan de MiFIR handelsverplichting en waar alle andere componenten onderworpen zijn aan de *clearing* verplichting van EMIR, liquide pakket-orders. Dit geldt ook voor orders die voldoen aan een aantal algemene criteria (alle componenten zijn gestandaardiseerd; alle derivaten-componenten kunnen worden gecleared) plus een aantal voor de *asset-class* specifieke criteria voor rentederivaten; aandelenderivaten; kredietderivaten; en *commodity* derivaten. Pakketten in *asset classes* waarvoor geen *asset-class* specifieke criteria zijn geformuleerd, worden geacht geen liquide markt te hebben als geheel. ESMA zal de *feedback* op de consultatie gebruiken voor definitieve regels die in feb. 2017 gepubliceerd worden.

18 nov. 2016: ESMA [publiceert](#) *Questions and Answers on MiFID II and MiFIR market structures topics* (ESMA/2016/[1583](#)). De Q&A behandelt vragen over *data disaggregation*

en het *tick size* regime.